

Kodeks cywilny. Tom III. Komentarz do art. 627–1088

Wydanie 3.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Kodeks cywilny¹

z dnia 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz. 93)

Tekst jednolity z dnia 16 września 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740)²

(zm.: Dz.U. 2019, poz. 1495; 2020, poz. 2320; 2021, poz. 1509, poz. 2459)

¹ **Odnosnik 1.** Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz.Urz. WE L 178 z 17.07.2000, str. 1; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, str. 399).

² Tekst jednolity ogłoszono dnia 8.10.2020 r.

Księga trzecia. Zobowiązania

(...)

Tytuł XV. Umowa o dzieło

Literatura: *B. Bładowski*, Umowa o dzieło i umowa zlecenia, Warszawa 1987; *E. Dobrodziej*, Prawa i obowiązki stron w umowach zlecenia i o dzieło, Bydgoszcz 1993; *W. Dubis*, Charakter prawny obowiązku inwestora właściwego przygotowania inwestycji w umowie o roboty budowlane, w: Prace z prawa cywilnego. Dla uczczenia pamięci profesora Jana Kosika (red. *P. Machnikowski*), AUWr Prawo 2009, Nr 308; *M. Gersdorf*, Umowa o pracę. Umowa o dzieło. Umowa zlecenia, Warszawa 1993; *taż*, Zlecenie i agencja w nowych uregulowaniach prawnych, Warszawa 1995; *M. Gutowski*, Bezskuteczność czynności prawnej, Warszawa 2013; *tenże*, Odstąpienie od umowy o roboty budowlane, PiP 2005, Nr 9; *tenże*, Umowa o zastępstwo procesowe, Warszawa 2009; *B. Janiszewska*, Głosa kryt. do wyr. SN z 26.9.1997 r., II CKN 458/97, PiP 2000, Nr 4; *taż*, Głosa do uchw. SN(7) z 27.2.2003 r., III CZP 80/02, PPH 2004, Nr 11; *G. Karaszewski*, Głosa do post. SN z 22.4.2004 r., II CK 158/03, GSP-PO 2005, Nr 1–2; *A. Klein*, Ustawowe prawo odstąpienia od umowy wzajemnej, Wrocław 1964; *M. Krajewski*, Zobowiązania rezultatu i starannego działania (próba alternatywnego ujęcia), PiP 2000, Nr 8; *M. Lemkowski*, Głosa do wyr. SN z 19.3.2004 r., IV CK 172/03, Rej. 2006, Nr 1; *Z.K. Nowakowski*, Wina i ryzyko jako podstawy odpowiedzialności deliktowej i kontraktowej, w: Studia z prawa zobowiązań (red. *Z. Radwański*), Warszawa–Poznań 1979; *M. Romanowski*, Zobowiązania rezultatu i starannego działania, PPH 1997, Nr 2; *A. Szpunar*, Odstąpienie od umowy o przeniesienie własności nieruchomości, Rej. 1995, Nr 6; Ustawa o prawach konsumenta. Komentarz (red. *D. Lubasz, M. Namysłowska*), Warszawa 2015.

Art. 627. [Pojęcie]

Przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Charakterystyka ogólna umowy	1–7	4. Dzieła o charakterze niematerialnym	16
1. Umowa o świadczenie usług	1	5. Wykład	17
2. Strony umowy	2	6. Cykl wykładów	18
3. Przyjmujący zamówienie	3	7. Inne przykłady	19
4. Zamawiający	4	8. Sprawdzian na istnienie wad fizycznych	20
5. Charakter umowy o dzieło	5	9. Obowiązek ubezpieczenia społecznego przyjmującego zamówienie	21
6. Umowa wzajemna	6		
7. Forma umowy o dzieło	7		
II. Przedmiot świadczenia	8–12	IV. Obowiązki i odpowiedzialność w umowie o dzieło	22–43
1. Dzieło	8	A. Umowa o dzieło jako umowa rezultatu	22–24
2. Umowa terminowa	9	1. Umowa rezultatu	22
3. Oznaczoność dzieła	10	2. Świadczenia w zobowiązaniach rezultatu	23
4. Samoistość rezultatu	11	3. Świadczenia w zobowiązaniach starannego działania	24
5. Zindywidualizowanie rezultatu	12	B. Obowiązki i odpowiedzialność przyjmującego zamówienie	25–35
III. Materialny lub niematerialny charakter dzieła	13–21		
1. Charakter dzieła	13		
2. Dzieła o charakterze materialnym	14		
3. Rezultat materialny	15		

1. Obowiązek przyjmującego zamówienie	25	10. Umowne pojęcie winy	34
2. Brak obowiązku osobistego wykonania dzieła	26	11. Umowna zasada ryzyka	35
3. Obowiązek przechowawcy w umowie o dzieło	27	C. Obowiązki i odpowiedzialność zamawiającego	36–41
4. Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie	28	1. Obowiązek zamawiającego	36
5. Nieosiągnięcie rezultatu a odpowiedzialność	29	2. Płatność wynagrodzenia	37
6. Przesłanki odpowiedzialności	30	3. Ustalenie wysokości wynagrodzenia	38
7. Ciężar dowodu	31	4. Rodzaje wynagrodzenia	39
8. Należyta staranność jako miara odpowiedzialności	32	5. Zwłoka	40
9. Brak odpowiedzialności za rezultat	33	6. Odpowiedzialność zamawiającego	41
		D. Obowiązek współdziałania	42–43
		1. Uwagi ogólne	42
		2. Istotne zmiany dzieła	43

I. Charakterystyka ogólna umowy

- 1 1. Umowa o świadczenie usług.** Umowa o dzieło należy do umów o świadczenie usług. Do tej kategorii przynależą także takie umowy, jak: umowa o roboty budowlane, umowa zlecenia, umowa kontraktacji, dostawy czy umowa przechowania (zob. np. *P. Drapała*, w: *Gudowski*, Komentarz KC, t. III, cz. 2, 2013, s. 213–214; *Ł. Żelechowski*, w: *Osajda*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 1170; *K. Jędrzej*, w: *Ciszewski*, Komentarz KC, 2014, s. 1043).
- 2 2. Strony umowy.** Stronami umowy o dzieło są: **przyjmujący zamówienie** oraz **zamawiający** (zob. np. *G. Kozieł*, w: *Kidyba*, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 231; *A. Brzozowski*, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 325; *tenże*, w: System PrPryw, t. 7, 2011, s. 368; *K. Zagrobelny*, w: *Gniewek*, *Machnikowski*, Komentarz KC, 2014, s. 1241).
- 3 3. Przyjmujący zamówienie.** Przyjmujący zamówienie nie musi być profesjonalistą. Umowa o dzieło nie należy bowiem do umów podmiotowo kwalifikowanych. W praktyce jednak większość umów o dzieło zawieranych jest w ramach działalności gospodarczej, przynajmniej w jednostronnie profesjonalnej postaci (zwykle po stronie przyjmującego zamówienie). Wykonanie dzieła najczęściej bowiem wymaga szczególnych umiejętności. W takich przypadkach mamy do czynienia z profesjonalnym i obiektywnym wzorcem wymaganej staranności (art. 355 § 2 KC).
- 4 4. Zamawiający** nie musi być profesjonalistą. W tym przypadku praktyka nie dyktuje odmiennych rozwiązań, ponieważ świadczenie pieniężne, którego obowiązek zapłaty obciąża zamawiającego, nie wymaga szczególnych kwalifikacji profesjonalnych. Zamawiający może udzielać przyjmującemu zamówienie wskazówek co do sposobu wykonania dzieła, jednak przyjmujący zamówienie musi mieć swobodę i samodzielność w wykonaniu zobowiązania (zob. wyr. SA w Białymstoku z 12.12.2013 r., III AUa 712/13, Legalis). Między stronami umowy o dzieło nie ma bowiem stosunku zależności czy podporządkowania, co odróżnia ten stosunek prawny od innych umów o świadczenie usług, w tym umowy o pracę.
- 5 5. Charakter umowy o dzieło.** Umowa o dzieło ma charakter zobowiązujący, jest ona umową konsensualną, gdyż dochodzi do skutku w następstwie zgodnych oświadczeń woli (wyr. SA w Poznaniu z 10.12.2003 r., I ACa 1144/03, OSA 2005, Nr 3, poz. 14; *P. Drapała*, w: *Gudowski*, Komentarz KC, t. III, cz. 2, 2013, s. 214; *Ł. Żelechowski*, w: *Osajda*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 1170) i umową odpłatną, gdyż

świadczenia obydwu stron mają wartość majątkową (zob. np. wyr. SN z 15.5.2014 r., II CSK 450/13, Legalis; wyr. SA w Łodzi z 26.1.2015 r., I ACa 1156/14, Legalis).

6. Umowa wzajemna. Umowa o dzieło należy do kategorii umów wzajemnych, **6** ponieważ występuje w niej takie sprzężenie świadczeń, że świadczenie przyjmującego zamówienie uzależnione jest od świadczenia zamawiającego w tym sensie, że strona umowy wzajemnej zobowiązuje się świadczyć, ponieważ otrzyma świadczenie od swojego kontrahenta – *do ut des* (zob. *Radwański, Olejniczak, Zobowiązania*, 2014, s. 124; *K. Zagrobelny*, w: *Gniewek*, Komentarz KC, 2006, s. 832; co do pojęcia umowy wzajemnej zob. wyr. SN z 28.7.1999 r., I PKN 180/99, OSNAPiUS 2000, Nr 21, poz. 789; zob. również wyr. SA w Warszawie z 24.4.2012 r., VI ACa 1342/11, niepubl.; wyr. SN z 12.6.2013 r., II CSK 655/12, Legalis; wyr. SN z 7.2.2006 r., IV CK 393/05, Legalis; wyr. SA w Warszawie z 13.6.2013 r., I ACa 1548/12, Legalis; wyr. SN z 2.4.2004 r., III CK 537/02, Legalis; wyr. SOKiK z 26.2.1997 r., XVII Ama 75/96, niepubl.).

7. Forma umowy o dzieło. Przepisy prawa dla zawarcia umowy o dzieło nie **7** wymagają zachowania określonej formy, przez co kwestia ta podlega ogólnym regułom zawierania umów. Umowa o dzieło zostaje zatem skutecznie zawarta w chwili, gdy obie strony złożą zgodne oświadczenia woli o jej zawarciu w jakiegokolwiek formie. W doktrynie wyrażane powszechnie jest stanowisko, zgodnie z którym wymóg zachowania określonej formy umowy o dzieło wprowadzić mogą same strony umowy (zob. *G. Kozieł*, w: *Kidyba*, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 231, Nb 8; *A. Brzozowski*, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2015, s. 408; *K. Zagrobelny*, w: *Gniewek, Machnikowski*, Komentarz KC, 2014, s. 1243). Jakkolwiek oczywiste jest, że strony umowy o dzieło mogą postanowić, że zawrą omawianą umowę w określonej formie (*pactum de forma*), to jednak konsekwencje niedochowania uzgodnionych przez strony wymogów formalnych są przedmiotem istotnych kontrowersji w doktrynie (zob. bliżej art. 76). Co więcej, problematyczne jest, w jakim zakresie ogólne umowne zastrzeżenie formy wyłącza możliwość zawierania nowych umów przez strony, oraz jakie przesłanki muszą być spełnione dla skutecznego rozwiązania *pactum de forma* w drodze następczych czynności prawnych (zob. zwłaszcza *Gniewek, Machnikowski*, Komentarz KC, 2017, art. 76, Nb 3). Niemniej jeżeli strony umowy o dzieło zawarły omawianą umowę w określonej formie, w braku innych postanowień umowy do jej zmiany, uzupełnienia, odstąpienia od niej czy jej rozwiązania zastosowanie znajdują odpowiednie normy wyrażone w art. 77 KC. Przepisy szczególnie mogą przewidywać bardziej rygorystyczne wymagania formalne, np. pisemna forma umowy przewidziana jest pod rygorem nieważności w ZamPublU. W przypadku zawierania umowy pomiędzy przedsiębiorcami i konsumentami przepisy PrKonsU wymagają zachowania szczególnego sposobu dokumentowania zawarcia umowy przez przedsiębiorców w przypadku zawarcia umowy na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa (art. 15 i 21 PrKonsU).

II. Przedmiot świadczenia

1. Dzieło. W umowie o dzieło przedmiotem zobowiązania przyjmującego zamówienie jest wykonanie oznaczonego dzieła, czyli osiągnięcie określonego rezultatu. **8** Dzieło to nie istnieje jeszcze w chwili zawarcia umowy (gdyby istniało, mielibyśmy do czynienia z umową sprzedaży), lecz dopiero ma zostać stworzone, wykonane przez przyjmującego zamówienie (zob. np. wyr. SN z 6.8.2014 r., II UK 566/13, Legalis). Wskazany rezultat powinien być ponadto zdefiniowany przez zamawiającego

w momencie zawierania umowy. Między oznaczeniem a rezultatem pracy istnieje bowiem ścisły wektor zależności. Nie można zrealizować dzieła, jeśli nie zostało ono umownie wytyczone. W przeciwnym razie niemożliwe będzie poddanie dzieła sprawdzianowi w zakresie wad fizycznych (post. SN z 10.4.2018 r., II UK 265/17, Legalis). Dzieło ma być oznaczone, co należy rozumieć w ten sposób, że ma ono zawierać cechy wskazane przez strony umowy (zob. P. *Drapała*, w: *Gudowski*, Komentarz KC, t. III, cz. 2, 2013, s. 216; Ł. *Żelechowski*, w: *Osajda*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 1171; K. *Jędrzej*, w: *Ciszewski*, Komentarz KC, 2014, s. 1043).

9 2. Umowa terminowa. Wykonanie dzieła, jako czynność wymagająca pewnego czasu potrzebnego do zrealizowania zamówienia, jest z natury związane z terminem początkowym i końcowym. W tym przypadku jednak upływ czasu nie jest współwyznacznikiem rozmiaru żadnego ze świadczeń w ramach umowy o dzieło, a zatem umowa ta nie należy do zobowiązań ciągłych (trwałych). Przedterminowe zakończenie umowy o dzieło, jeśli nie jest dokonane zgodnie w drodze rozwiązania (*contractus contrarius*), dokonywane jest tym samym w drodze jednostronnego odstąpienia od umowy. Konstrukcja wypowiedzenia umowy jest bowiem, co do zasady, funkcjonalnie związana z wygaśnięciem zobowiązań ciągłych (trwałych), w których element czasu wyznacza treść i rozmiar świadczenia, natomiast w przypadku umowy o dzieło sprowadza się on wyłącznie do określenia sposobu jego wykonania (Z. *Radwański*, w: System PrPryw, t. 2, 2008, s. 235; A. *Brzozowski*, w: System PrPryw, t. 7, 2011, s. 392). Słusznie wskazuje się zatem w orzecznictwie, że umowa o dzieło nie może być określana jako typowa umowa zawarta na czas określony, ale jako rodzaj umowy terminowej (wyr. SA w Białymstoku z 18.6.2013 r., I ACa 232/13, Legalis) oraz że przepisy o umowie o dzieło nie przewidują wypowiedzenia tej umowy, natomiast regulują możliwość odstąpienia od umowy, czyli złożenia oświadczenia woli, na skutek którego stosunek prawny wygasa od momentu zawarcia umowy (*ex tunc*; wyr. SA w Poznaniu z 27.2.2001 r., I ACa 981/00, PG 2002, Nr 6, s. 54).

10 3. Oznaczoność dzieła. Oznaczoność dzieła jest istotną cechą umowy o dzieło, ponieważ zobowiązanie z art. 627 KC nie polega na wykonaniu jakiegokolwiek dzieła, ale na realizacji dzieła oznaczonego. Nie ma przy tym wątpliwości, że oznaczenie następuje pierwotnie w trakcie układania postanowień umownych (wyr. SN z 26.1.2017 r., II UK 639/15, Legalis). Swoboda stron przy zawieraniu umowy, w tym umowy o dzieło, nie jest nieograniczona, a okoliczność, że strony umowy określiły łączący je stosunek prawny jako umowę o dzieło, eksponując w ten sposób jej charakter, nie jest elementem decydującym samodzielnie o rodzaju zobowiązania, które ostatecznie – z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy – określa sąd (zob. post. SN z 12.4.2018 r., II UK 281/17, Legalis; post. SN z 21.3.2018 r., II UK 239/17, Legalis). Najczęściej oznaczenie dzieła następuje poprzez poddanie procesu jego wykonania zgodności z mniej lub bardziej sformalizowanym projektem. W pojęciu dzieła w ramach umowy o dzieło (art. 627 i n. KC) nie mieści się – jako niezbędny element – projekt (plan, dokumentacja projektowa) mającego powstać dzieła i od woli stron umowy zależy, co stanowić ma dzieło, do którego wykonania zobowiązuje się wykonawca (tak trafnie wyr. SN z 12.1.2012 r., IV CSK 182/11, OSNC 2012, Nr 7–8, poz. 90). Nie chodzi tu więc o projekt budowlany, który jest charakterystyczny dla umowy o roboty budowlane, lecz o wzorzec pozwalający oznaczyć cechy charakterystyczne przedmiotu świadczenia przyjmującego zamówienie – dzieła. Gdy czynności zmierzające do spełnienia świadczenia w postaci

osiągnięcia oznaczonego rezultatu są dokonywane na podstawie projektu mniej sformalizowanego niż projekt budowlany albo na podstawie wzorca, próbki lub projektu uzgodnionego umownie (nawet ustnie), zawarta umowa będzie miała właśnie charakter umowy o dzieło. W przypadku braku takiego projektu konieczne może być oznaczenie dzieła na podstawie obowiązujących norm lub standardów, a także zasad współżycia społecznego i zwyczajów, które obiektywizują następstwa czynności prawnej (art. 56 KC). Oznaczenie dzieła służy sprecyzowaniu przedmiotu świadczenia przyjmującego zamówienie (zob. np. *K. Zagrobelny*, w: *Gniewek, Machnikowski*, Komentarz KC, 2014, s. 1241). „Przedmiot umowy o dzieło może być więc określony w różny sposób i różny może być stopień dokładności tego określenia, pod warunkiem że nie budzi wątpliwości, o jakie dzieło chodzi. Przedmiotem umowy o dzieło jest doprowadzenie do weryfikowalnego i jednorazowego rezultatu, zdefiniowanego przez zamawiającego w momencie zawierania umowy, którego ramy czasowe wyznacza powierzenie wykonania i wykonanie dzieła. Dzieło jest wytworem, który w momencie zawierania umowy nie istnieje, jednak jest w niej z góry przewidziany i określony w sposób wskazujący na jego indywidualne cechy. Powinno stanowić rezultat samoistny, który z chwilą ukończenia staje się niezależny od osoby twórcy i może stanowić samodzielny byt posiadający autonomiczną wartość w obrocie prawnym. Przyszły rezultat stanowiący przedmiot umowy o dzieło musi być zatem z góry przewidziany i określony (oznaczony) na podstawie wskazanych w umowie podstaw, co może nastąpić nie tylko przez zastosowanie metod opisowych, ale także przez odwołanie się do dostarczonej przez zamawiającego dokumentacji technicznej, projektów czy rysunków. Taka indywidualizacja przedmiotu umowy ma istotne znaczenie dla oceny odpowiedzialności przyjmującego zamówienie z tytułu ewentualnych wad dzieła” (post. SN z 26.1.2021 r., II USK 41/21, Legalis; post. SN z 12.1.2021 r., I USK 5/21, Legalis).

4. Samoistość rezultatu. Cechą konstytutywną dzieła jest samoistość rezultatu, **11** która wyraża się przez niezależność powstałego rezultatu od dalszego działania twórcy oraz od osoby twórcy (zob. *G. Kozieł*, w: *Kidyba*, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 233; *A. Brzozowski*, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 326; *tenże*, w: *System PrPryw*, t. 7, 2011, s. 386). Z chwilą ukończenia dzieła staje się ono niezależną od twórcy, autonomiczną wartością w obrocie. Powinno ono ponadto być oznaczone jako wykonane na zamówienie, a zatem odpowiadające osobistym potrzebom, upodobaniom czy wymaganiom zamawiającego. Przedmiotem umowy o dzieło są rezultaty materialne i niematerialne. Rezultat materialny może polegać nie tylko na wytworzeniu nowych przedmiotów, ale także na doprowadzeniu istniejących przedmiotów do umówionego stanu (wyr. SA w Szczecinie z 27.1.2015 r., III AUa 386/14, Legalis).

5. Zindywidualizowanie rezultatu. Istotą umowy o dzieło jest osiągnięcie **12** określonego, zindywidualizowanego rezultatu w postaci materialnej lub niematerialnej. Cechą konstytutywną umowy o dzieło jest, aby rezultat był obiektywnie osiągalny i w konkretnych warunkach pewny, dzieło musi mieć zaś indywidualny charakter i odpowiadać osobistym potrzebom zamawiającego (wyr. SA w Łodzi z 28.2.2013 r., III AUa 1043/12, Legalis). Umowa o świadczenie usług jest natomiast umową starannego działania, a jej celem jest wykonywanie określonych czynności, które nie muszą zmierzać do osiągnięcia rezultatu (wyr. SA w Lublinie z 3.9.2014 r., III AUa 542/14, Legalis; wyr. SA w Lublinie z 13.8.2014 r., III AUa 507/14, Legalis; wyr. SA w Szczecinie z 4.2.2014 r., III AUa 596/13, Legalis).

III. Materialny lub niematerialny charakter dzieła

- 13 1. Charakter dzieła.** Przedmiotem umowy o dzieło może być wykonanie dzieła o charakterze materialnym lub niematerialnym (zob. np. *P. Drapała*, w: *Gudowski*, Komentarz KC, t. III, cz. 2, 2013, s. 217 i n.; *Ł. Żelechowski*, w: *Osajda*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 1172–1173; *K. Jędrej*, w: *Ciszewski*, Komentarz KC, 2014, s. 1043).
- 14 2. Dzieła o charakterze materialnym.** Dzieło ma, co do zasady, charakter materialny. Dzieło mające materialny substrat inkorporuje w samym dziele wartość, dla której osiągnięcia strony zawarły umowę, będąca podstawą tego dzieła myśl twórcza staje się zaś integralnym elementem dzieła i pozbawiona jest charakteru autonomicznego (tak trafnie *A. Brzozowski*, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 326; *tenże*, w: *System PrPryw*, t. 7, 2011, s. 386–387; *G. Kozieł*, w: *Kidyba*, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 233–234). Jako przykłady dzieła wskazuje się np. uszycie ubrania lub obuwia dla klienta, opracowanie dzieła naukowego lub artystycznego, sporządzenie rysunku technicznego, planu, projektu, sporządzenie kalkulacji rachunkowej bilansu, opinii, a jako przykłady przetworzenia dzieła np. reperację rzeczy klienta, remont budynku, wymalowanie mieszkania (tak trafnie *A. Brzozowski*, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 326–327). Umowy o dzieło często dotyczą **wytworzenia rzeczy lub dokonania zmian w rzeczy już istniejącej** (naprawienie, przerobienie, uzupełnienie; zob. np. wyr. SA w Białymstoku z 21.1.2014 r., III AUa 813/13, Legalis). Przykładem umowy o dzieło jest **umowa o założenie ogrodu przydomowego**, tj. o urządzenie i wykonanie ogrodu (wyr. SA w Krakowie z 4.2.2014 r., I ACa 1503/13, Legalis). Inny przykład to **prace remontowe** zmierzające do doprowadzenia instalacji odprowadzającej wodę deszczową spływającą z rur dachowych do stanu właściwego funkcjonowania (wyr. SA w Poznaniu z 25.4.2013 r., III AUa 1435/12, Legalis). W wyr. SN z 25.10.2016 r. (I UK 471/15, Legalis) Sąd wskazał, że umową o dzieło jest również **umowa cywilnoprawna zawierana przez wykonawcę inwestycji budowlanej (umowa rezultatu) z jej podwykonawcami** zmierzająca w jednym procesie technologicznym oraz przyczynowo-skutkowym związku współwykonania robót budowlanych do współosiągnięcia określonego obiektu z kosztorysowym wynagrodzeniem za osiągnięty rezultat, chyba że z okoliczności sprawy wynika, że podwykonawca wykonywał rozmaite usługi budowlane o charakterze czynności starannego działania. Słuszność powyższego stwierdzenia zależna jest od zakresu prac będących przedmiotem danej umowy. Jeśli zobowiązanie wykonawcy obejmuje wykonanie całego obiektu budowlanego, możemy mieć do czynienia z umową o roboty budowlane, jeśli zaś jego części – wówczas prawidłowa wydaje się kwalifikacja jako umowy o dzieło. Przedmiotem umowy o dzieło może być zobowiązanie się do **wykonania opracowania projektu architektoniczno-budowlanego** w danym terminie, a następnie do **złożenia kompletnego wniosku o wydanie pozwolenia na budowę** (wyr. SA w Białymstoku z 18.6.2013 r., I ACa 232/13, Legalis). Przykładem dzieła o charakterze materialnym jest także **rzeźba**, choć w niej inkorporowany jest także element niematerialny w postaci talentu artysty. Wskazano w orzecznictwie, że rzeźba jest ucieleśnionym rezultatem niematerialnym pracy twórczej artysty. Artystyczny charakter dzieła sztuki nie pozbawia go cech przedmiotu umowy o dzieło, podział zaś rezultatów z umowy o dzieło na rezultaty natury materialnej i niematerialnej jest powszechnie przyjęty i w tej mierze zakwalifikowanie zawiązanego przez strony stosunku do umów o świadczenie usług podobnych do zlecenia, z uwagi na niematerialny rezultat pracy twórcy, sprzeciwiało się konstrukcji umowy o dzieło

(wyr. SA w Poznaniu z 17.1.1996 r., I ACr 618/95, OSA 1998, Nr 3, poz. 12). W sytuacji gdy **czynności pielęgnacyjne przycinki drzew i krzewów** wykonywane są raz do roku, a nawet raz na 2 lata, obejmowały roślinność porastającą jedynie na posesji płatnika, musiały być wykonane przez osobę mającą odpowiednią wiedzę ogrodniczą i wreszcie dawały efekt końcowy w postaci uporządkowania roślinności pod względem estetycznym i ogrodniczym, to mogłyby być zrealizowane w ramach wykonania dzieła, a nie zlecenia (wyr. SA w Szczecinie z 17.7.2014 r., III AUa 1181/13, Legalis). **Umowa o oddanie samochodu do naprawy** jest umową mieszaną, do której stosować należy przepisy umowy o dzieło (art. 627 i n. KC) i umowy przechowania (art. 835 i n. KC; wyr. SA w Warszawie z 26.3.2013 r., I ACa 1150/12, Legalis; wyr. SN z 25.11.2004 r., V CK 235/04, BSN 2005, Nr 4). Umowa pomiędzy rolnikiem a spółdzielnią kółek rolniczych, mająca za przedmiot **wykonanie prac polowych**, jest typową umową o dzieło (art. 627 KC; wyr. SN z 22.6.1976 r., II CR 193/76, OSPiKA 1977, Nr 11, s. 194).

3. **Rezultat materialny.** Według słusznego stanowiska przyjętego przez SN 15 w uzasadnieniu wyr. z 28.3.2000 r. (II UKN 386/99, OSNAPiUS 2001, Nr 16, poz. 522) tylko te czynności, które nie mają charakteru czynności przynoszących konkretny, indywidualny **rezultat materialny**, są realizowane w ramach starannego działania, a więc w ramach umowy zlecenia (art. 734 i n. KC), a nie umowy o dzieło (art. 627 KC). Ów indywidualny rezultat materialny nie pozwala na kwalifikowanie w ramach umowy o dzieło umów polegających na dokonywaniu prostych i powtarzalnych czynności. Orzecznictwo słusznie wskazuje, że taki rezultat pracy nie stanowi cechy istotnej umowy o dzieło, gdyż wynika z pracy właściwej zwykłemu zatrudnieniu – pracowniczemu czy na podstawie umowy nienazwanej, do której stosuje się przepisy o zleceniu (zob. wyr. SN z 26.3.2013 r., II UK 201/12, Legalis; wyr. SA w Białymstoku z 28.1.2014 r., III AUa 898/13, Legalis; wyr. SN z 18.4.2012 r., II UK 187/11, OSNAPiUS 2013, Nr 9–10, poz. 115; wyr. SN z 28.3.2000 r., II UKN 386/99, OSNAPiUS 2001, Nr 16, poz. 522; wyr. SN z 6.4.2011 r., II UK 315/10, OSNAPiUS 2012, Nr 9–10, poz. 127). Nie stanowi dzieła **dokonywanie powtarzalnych czynności**, np. rozładunku samochodu (zob. wyr. SA we Wrocławiu z 8.5.2014 r., III AUa 2715/13, Legalis; wyr. SN z 25.11.2004 r., V CK 235/04, BSN 2005, Nr 4), sprzątania lub segregowania odpadów (wyr. SA w Krakowie z 6.5.2014 r., III AUa 1929/13, Legalis), prowadzenie zajęć w ramach kursu nauki jazdy (wyr. NSA z 13.2.2014 r., II GSK 1995/12, Legalis), szkolenie kierowców (wyr. SN z 13.6.2012 r., II UK 308/11, Legalis; wyr. SN z 18.4.2012 r., II UK 187/11, OSNAPiUS 2013, Nr 9–10, poz. 115), demontaż ram stalowych, ich regeneracja i powtórne złożenie (wyr. SA w Szczecinie z 29.10.2013 r., III AUa 351/13, Legalis), konfekcjonowanie warzyw (post. SN z 21.3.2018 r., II UK 239/17, Legalis), zbiór owoców i warzyw (post. SN z 26.5.2020 r., II UK 109/19, Legalis), sprzątanie lub powtarzalna naprawa uszkodzonych palet (post. SN z 10.3.2020 r., I UK 70/19, Legalis), odśnieżanie ulic (wyr. SA w Warszawie z 16.2.2018 r., VII AGa 135/18, Legalis), wykonywanie usług z zakresu księgowości (wyr. SN z 12.12.2017 r., I UK 26/17, Legalis), wytwarzanie katalogów próbek materiałów według ściśle określonego wzorca (post. SN z 4.11.2020 r., III UK 469/19, Legalis). W wyr. SA w Białymstoku z 22.2.2018 r. (III AUa 406/17, Legalis) przymiotu prostych i powtarzalnych czynności odmówił **pracom ciesielskim** prowadzonym w cerkwi w celu osiągnięcia konkretnego efektu przy zachowaniu struktury zabytkowych obiektów sakralnych, kwalifikując umowę, której prace te były przedmiotem jako umowę o dzieło. Warto w tym miejscu

wskazać również na treść wyr. SA w Katowicach z 8.12.2017 r. (III AUa 78/17, Legalis), w którym stwierdzono, że sama cykliczność (powtarzalność) podejmowanych czynności nie przesądza *per se*, że relacje prawne między stronami nie mogą być zakwalifikowane jako umowa (umowy) o dzieło, gdy ich przedmiotem jest określony rezultat spełniający cechy dzieła, zwłaszcza jego oznaczenie i jego obiektywną sprawdzalność, a nie jedynie samo staranne działanie. Dziełem nie jest sam montaż okna lub płyty kompozytowej. Aby można było mówić o wykonanej pracy jako o dziele, musi ono stanowić samodzielny materialny bądź niematerialny byt, a nie tylko etap większej realizacji (wyr. SA w Gdańsku z 13.6.2013 r., III AUa 235/13, Legalis; wyr. SA w Gdańsku z 6.6.2013 r., III AUa 2065/12, Legalis).

- 16 4. Dzieła o charakterze niematerialnym.** Zasada dotycząca materialnego charakteru dzieła doznaje wyjątków. Dopuszcza się bowiem dzieła o charakterze niematerialnym (tak trafnie A. Brzozowski, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 326–327; *tenże*, w: *System PrPryw*, t. 7, 2011, s. 386–387; G. Kozieł, w: *Kidyba*, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 233–234; K. Zagrobelny, w: *Gniewek, Machnikowski*, Komentarz KC, 2014, s. 1241–1242; P. Drapała, w: *Gudowski*, Komentarz KC, t. III, cz. 2, 2013, s. 217 i n.; Ł. Żelechowski, w: *Osajda*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 1172–1173; K. Jędrej, w: *Ciszewski*, Komentarz KC, 2014, s. 1043). Od lat w doktrynie przyjmuje się, że umową o dzieło jest np. umowa o napisanie **skryptu** lub konspektu na cele kursu szkoleniowego, o napisanie referatu, o sporządzenie opinii prawnej, o poprawienie dzieła naukowego, o skontrolowanie i poprawienie bilansu, o dokonanie tłumaczenia dokumentu sporządzonego w języku obcym itp. (J. Szczercki, w: *Komentarz KC*, t. II, 1972, s. 627); w przypadku tłumaczenia SN w post. z 13.1.2021 r. (I USK 9/21, Legalis) wskazał dodatkowo, że świadczenie to można uznać za dzieło w przypadku, gdy treść świadczenia i sposób jego realizacji wypełniają charakterystyczne, określone treścią umowy cechy, indywidualizujące je i odróżniające od innych tłumaczeń, a przez to umożliwiające zbadanie, czy zostało wykonane prawidłowo i zgodnie z indywidualnymi wymaganiami bądź upodobaniami zamawiającego. **Ekspertyza** może być przedmiotem umowy o dzieło (wyr. SA w Łodzi z 27.5.2013 r., I ACa 1358/12, Legalis). W szczególności **opinia prawna** jest rezultatem pracy ludzkiej i stanowi konkretny, indywidualny rezultat materialny, a zatem spełnia kryteria dzieła w rozumieniu art. 627 KC (zob. M. Gutowski, *Umowa o zastępstwo procesowe*, s. 33–35). **Opinia** poprzedzona przeprowadzaniem badaniem **wariografem** jest umową o dzieło, same wyniki badania wariografem bez specjalistycznej wiedzy w ich odczytywaniu nie stanowią bowiem żadnego źródła danych dla zamawiającego (wyr. SA w Szczecinie z 27.3.2012 r., III AUa 834/11, Legalis). Orzecznictwo przyjmuje też, że przedmiotem umowy o dzieło może być np. **utwór** w rozumieniu art. 1 ust. 1 PrAut. Dzieło powinno być wówczas tak oznaczone, aby obowiązkiem przyjmującego zamówienie było dostarczenie zamawiającemu rezultatu działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalonego w skonkretyzowanej przez strony postaci. W razie zawarcia takiej umowy, do oceny praw i obowiązków stron mają zastosowanie przepisy KC, a w zakresie, w którym dzieło jest utworem – przepisy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (wyr. SN z 18.6.2003 r., II CKN 269/01, OSNC 2004, Nr 9, poz. 142; wyr. SA w Białymstoku z 22.3.2013 r., I ACa 827/11, Legalis). Jako dzieła mogą być kwalifikowane **niematerialne wytwory**, które zostaną wykonane przez przyjmującego zamówienie w sposób możliwy do ucieleśnienia, np. w postaci utrwalenia materialnego (np. w formie pliku na nośniku informacji albo w formie planu), który daje uchwytne

znamiona wyróżniające (zob. A. Brzozowski, w: System PrPryw, t. 7, 2011, s. 235). Wskazuje się słusznie, że dokonując oceny konkretnej czynności, należy badać, czy świadczenie w danym stosunku zobowiązaniowym polega na osiągnięciu określonego w umowie, samoistnego, obiektywnie osiągalnego i subiektywnie pewnego rezultatu ludzkiej pracy, postaci materialnej albo niematerialnej, lecz utrwalonego na jakimś nośniku (zob. P. Machnikowski, w: Gniewek, Komentarz KC, 2006, s. 1167). Umowa o dzieło należy do grupy umów przenoszących własność składników materialnych dostarczonych przez wykonawcę. Gdy dziełem jest **system informatyczny**, umowa o dzieło z chwilą wydania przerosi na zamawiającego egzemplarze utworów autorskich i baz danych niebędących utworami oraz daje mu prawo do korzystania z nich zgodnie z przeznaczeniem, mimo że autorskie prawo majątkowe nie zostaje na zamawiającego przeniesione (wyr. SN z 24.8.2007 r., V CSK 150/07, Legalis). Umowa zobowiązująca prowadzącego **audycję radiową**, nie do wykonania wielu czynności z należytą starannością, ale wskazująca określone dzieło, które ten zobowiązany jest wykonać, ma cechy umowy o dzieło i tak też należy ją kwalifikować (wyr. SN z 6.5.2004 r., III CK 571/02, Legalis).

5. **Wykład.** Kontrowersyjną kwestią jest, czy umowa o przeprowadzenie wykładu 17 stanowi umowę o świadczenie usług w rozumieniu art. 750 KC (tak wyr. SN z 14.11.2013 r., II UK 115/13, Legalis; wyr. SA w Łodzi z 25.6.2014 r., III AUa 2076/13, Legalis; wyr. WSA w Warszawie z 9.4.2014 r., VI SA/Wa 3196/13, Legalis), czy też umowę o dzieło (taką możliwość dopuszcza wyr. SN z 4.6.2014 r., II UK 561/13, Legalis, pod warunkiem istnienia dodatkowych kryteriów – przede wszystkim sprawdzianu na istnienie wad – poprzez określenie w umowie cech i parametrów indywidualizujących dzieło). Wydaje się, że co do zasady umowa o przeprowadzenie cyklu wykładów z danej dziedziny stanowi umowę o świadczenie usług, ale nie można wykluczyć kwalifikacji jako umowy o dzieło w przypadku konkretyzacji przedmiotu wykładu, zwłaszcza połączonej z przygotowaniem szczegółowego konspektu. Tak też przyjął SN w wyr. z 12.8.2015 r. (I UK 389/14, Legalis), wskazując, że skoro przedmiotem umów było przygotowanie, ucieleśnienie w postaci konspektu (poddanego weryfikacji zamawiającego) i wygłoszenie w kilkumiesięcznych odstępach czasu dwóch prelekcji na ściśle określony temat w ramach konferencji, same zaś prelekcje nosiły cechy utworu w rozumieniu PrAut, miały bowiem charakter indywidualny, autorski, opracowany i zaprezentowany słuchaczom według własnej koncepcji zainteresowanej – przygotowane i wygłoszone prelekcje były zatem utworami, a umowy o ich stworzenie należy zakwalifikować jako umowy o dzieło, niestanowiące tytułu do podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu (podobnie wyr. SN z 10.7.2014 r., II UK 454/13, Legalis). Do podobnych wniosków doszedł też SA w Białymstoku w wyr. z 28.2.2018 r. (III AUa 643/17, Legalis), stwierdzając, że umowa dotycząca jednorazowego wykładu lub wykładu przeprowadzonego w czasie krótkotrwałego szkolenia może być przedmiotem umówionego dzieła, jeżeli dotyczyła ściśle określonego tematu, a warunki umowy poddawały się weryfikacji. Wykłady prowadzone w dłuższym okresie mogą być przedmiotem umowy o dzieło, jeżeli miały autorski charakter i zostały ucieleśnione np. w postaci utworu audiowizualnego. Z kolei w wyr. SA w Szczecinie z 29.10.2013 r. (III AUa 351/13, Legalis) stwierdzono, że dzieło nie musi mieć cech indywidualności w takiej mierze jak utwór, nie zawsze musi być tworem niepowtarzalnym, chronionym prawem autorskim i wymagającym od jego autora posiadania specjalnych umiejętności. Niemniej zawsze musi być jednorazowym efektem, zindywidualizowanym już na etapie zawierania umowy i możliwym do

jednoznacznego zweryfikowania po wykonaniu. Wydaje się, że w tym zakresie słuszne stanowisko zajął SN, wskazując w post. z 22.3.2018 r. (II UK 262/17, Legalis), że nie ma podstaw do aprobaty dla tezy, że w przypadku utworu umowa o dzieło jest zawsze umową wyłączną (jedyną). W przytoczonym postanowieniu wskazano również, że autorski charakter przedmiotu umowy w ogóle nie ma wpływu na rozróżnianie umów o dzieło od pozostałych umów cywilnoprawnych. Utwór w rozumieniu PrAut nie przesądza dzieła. Artykuł 1 ust. 1 PrAut i art. 627 KC nie muszą mieć wspólnego zakresu. Dziełem mogą być umowy, które nie mają charakteru autorskiego. PrAut jest też samodzielną regulacją, z której wcale nie wynika, że o autorskim charakterze umowy przesądza tylko wykonanie jej w ramach umowy o dzieło. Utwór w rozumieniu PrAut może być dziełem w rozumieniu art. 627 KC, jeżeli powstał w ramach umowy o dzieło. Nie jest to reguła zamknięta, gdyż utwór może powstać również w wykonywaniu stosunku pracy (art. 12 i 14 PrAut) lub umowy o świadczenie usług. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego nie determinuje bezwzględnie rodzaju umowy (o dzieło lub wykonywanie usługi).

Samo „przygotowanie wykładu, nawet gdy przekazywana w nim wiedza wykracza poza zwykły poziom i granice programowe oraz jest w sposób indywidualny dostosowywana do potrzeb słuchaczy, nie może stanowić podstawy do przyjęcia, że w takim wypadku mamy do czynienia z dziełem” (wyr. NSA z 26.1.2021 r., II GSK 1628/18, Legalis i przywołane tam orzecznictwo; wyr. NSA z 20.11.2018 r., II GSK 846/17, Legalis; wyr. SA we Wrocławiu z 27.9.2012 r., III AUa 273/12, Legalis). Dla uzasadnienia powyższego stanowiska wskazuje się, że podjęcie określonych czynności bez względu na rezultat jakie takie czynności mają przynieść stanowi o zawarciu umowy starannego działania i wyklucza kwalifikację jako umowy o dzieło. Z kolei w wyr. NSA z 11.9.2020 r., II GSK 3751/17, Legalis; wskazano, że wykłady dopiero wtedy posiadają walory twórcze i mogą stanowić przedmiot umowy o dzieło, gdy ich twórca będzie przekazywał nową wiedzę w zakresie pewnego przedmiotu/tematu, tzn. będzie wykladał coś, co wcześniej nie było przedmiotem jakichkolwiek rozważań i badań.

- 18 6. Cykl wykładów.** Dominuje pogląd, że nie stanowi umowy o dzieło umowa o przeprowadzenie cyklu bliżej niesprecyzowanych wykładów z danej dziedziny wiedzy, których tematy pozostawiono do uznania wykładowcy, ponieważ wskazuje to, że zamawiający nie jest zainteresowany określonym dziełem (utworem) intelektualnym o indywidualnym charakterze, ale przekazywaniem odbiorcom wykładu wiedzy z danej dyscypliny (tak wyr. SA w Lublinie z 18.9.2014 r., III AUa 543/14, Legalis). W świetle jednak wyr. SN z 27.8.2013 r. (II UK 26/13, MoPr 2014, Nr 1, s. 2) wygłoszenie cyklu wykładów na konkretny temat, mających cechy wykładu monograficznego w znaczeniu kursu – cyklu wykładów traktujących o jednym konkretnym zagadnieniu, który ma cechy utworu w pojęciu art. 1 ust. 1 PrAut, nie jest objęte obowiązkiem ubezpieczenia społecznego.
- 19 7. Inne przykłady.** Jeśli przedmiotem umowy jest **koncert**, któremu można przypisać cechy utworu, możliwe jest zawarcie umowy o dzieło, nieobjętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Wykonanie znanych utworów muzycznych, ale z nadanymi im przez twórcę indywidualnymi aranżacjami, ucieleśnia dzieło i stanowi przejaw ustalenia utworu ze względu na obecność cech wymaganych przez prawo autorskie (wyr. SA w Szczecinie z 2.6.2015 r., III AUa 753/14, Legalis). Umowa, w ramach której strona zobowiązuje się do **opracowania programu szerepów dużej liczby**

dzieci i przeprowadzenia ich, stanowi umowę rezultatu. Należy ją zaliczyć do umów nienazwanych, do których w drodze analogii stosuje się przepisy dotyczące umowy o dzieło (wyr. SA w Katowicach z 7.3.2012 r., III AUa 1617/11, OSA/Kat. 2012, Nr 4, poz. 3). Jako umowę o świadczenie usług uznano również stosunek prawny, w ramach którego wykonawca zobowiązany był do uszycia zamówionej partii toreb, przy czym w przypadku, gdy nie dało się poprawić wadliwie uszytej sztuki, wynagrodzenie za jego usługę odpowiadało ilości toreb uszytych prawidłowo (post. SN z 13.8.2020 r., I UK 235/19, Legalis). Każda umowa o dzieło jest umową rezultatu, jednak nie każda umowa o określony rezultat jest umową o dzieło. Przy próbie kwalifikacji danej umowy jako umowy o dzieło lub umowy starannego działania znaczenie ma treść całego zobowiązania, a nie tylko sama rzecz, którą wykonuje druga strona. W przeciwnym razie każdą rzecz wykonaną przez ubezpieczonego, czy nawet ich liczbę (w tym przypadku katalogów), należałoby uznawać za samodzielne dzieło (post. SN z 24.6.2020 r., III UK 369/19, Legalis).

Wykonywanie **czynności operatora obrazu** może być przedmiotem zobowiązania pracowniczego, jak również może wynikać z umowy o dzieło. Wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy jest jedną z najistotniejszych cech stosunku pracy. Brak natomiast podporządkowania o charakterze pracowniczym przesądza o braku podstaw do przyjęcia, że mamy do czynienia z umową o pracę (wyr. SA w Warszawie z 29.7.2014 r., III APa 10/13, Legalis). W razie wątpliwości, czy dana umowa jest umową o pracę, czy umową cywilnoprawną, należy ustalić, czy w treści i sposobie jej wykonywania przeważają cechy umowy o pracę, czy też umowy cywilnoprawnej (post. SN z 27.1.2021 r., III USK 32/21, Legalis; post. SN z 26.11.2020 r., I UK 355/19, Legalis).

8. **Sprawdzian na istnienie wad fizycznych.** Wskazuje się słusznie w orzecznictwie, że jednym z kryteriów umożliwiających odróżnienie umowy o dzieło od umowy zlecenia lub umowy o świadczenie usług jest możliwość poddania dzieła sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych, który jest niemożliwy do przeprowadzenia, jeśli strony nie określiły w umowie cech indywidualizujących zamówione dzieło. **Brak kryteriów określających rezultat** umowy daje podstawy do uznania, że zamawiającemu chodziło o wykonanie określonych czynności, a nie o ich rezultat [zob. wyr. SA we Wrocławiu z 29.4.2014 r., III AUa 2607/13, Legalis; wyr. SA w Gdańsku z 6.6.2013 r., III AUa 2065/12, Legalis; wyr. SN z 3.10.2013 r., II UK 103/13, OSNAPiUS 2014, Nr 9, poz. 134; wyr. SA w Lublinie z 3.9.2014 r., III AUa 542/14, Legalis; wyr. SA we Wrocławiu z 5.8.2014 r., III AUa 225/14, Legalis; podobnie wyr. SA w Lublinie z 4.11.2014 r., III AUa 750/14, Legalis, w którym wskazano, że umowa o wykonywanie dekoracji sklepowych jest umową starannego działania (świadczenie usług), a nie umową rezultatu (dzieło), ponieważ nie sposób przyjąć, aby rezultat takich czynności stanowił wartość autonomiczną w obrocie, mającą zindywidualizowany charakter]; podobnie NSA w wyr. z 14.1.2021 r. (II GSK 924/18, Legalis) stwierdził, że wykonywanie powtarzalnych czynności, nawet gdy prowadzi do pewnego wymiernego efektu, nie może być rozumiane jako jednorazowy rezultat i kwalifikowane jako realizacja umowy o dzieło. Przedmiotem umowy o dzieło nie może być bowiem osiągnięcie kolejnych, bieżąco wyznaczanych rezultatów. Tego rodzaju czynności są charakterystyczne dla umowy o świadczenie usług, którą definiuje obowiązek starannego i cyklicznego wykonywania umówionych czynności. Istotą umowy o dzieło w rozumieniu art. 627 KC jest osiągnięcie określonego, zindywidualizowanego rezultatu w postaci materialnej lub niematerialnej.

Umowa o świadczenie usług, po myśli art. 750 w zw. z art. 734 § 1 KC, jest zaś umową starannego działania. Jej celem jest wykonywanie określonych czynności, które nie muszą zmierzać do osiągnięcia rezultatu, lecz oczywiście mogą. W razie przeprowadzania **zajęć nauczania**, nawet na podstawie samodzielnie przygotowanego programu i pomocy naukowych, a nie z góry narzuconego programu, nie występuje rezultat tych czynności ucieleśniony w konkretnej postaci. Jest to wyłącznie staranne zachowanie wykonawcy umowy (lektora), który stosownie do posiadanej wiedzy świadczy usługi starannej nauki, które przekazuje nauczającym. Poziom opanowania materiału i umiejętności uczestników kursów językowych w żadnym razie nie stanowi rezultatu w znaczeniu art. 627 KC (wyr. SA w Gdańsku z 19.3.2015 r., III AUa 2736/13, Legalis). Jak wskazano w wyr. SA w Szczecinie z 11.9.2013 r. (III AUa 205/13, Legalis), wyznacznikami odróżniającymi czynności świadczone w ramach umowy o dzieło od zadań wykonywanych w ramach umowy zlecenia są:

- 1) konieczność określenia dzieła z góry – w umowie;
- 2) powstanie w wyniku działań przyjmującego zamówienie konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu;
- 3) weryfikowalność tego rezultatu ze względu na istnienie wad.

- 21 9. Obowiązek ubezpieczenia społecznego przyjmującego zamówienie.** Skutkiem kwalifikacji umowy jako umowy o dzieło jest m.in. objęcie przyjmującego zamówienie w umowie zakwalifikowanej jako umowa zlecenia obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym, rentowym i wypadkowym, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 SysUBSpołU. Powyższe wiąże się z kolei z koniecznością odprowadzania stosownych składek zgodnie z art. 16 ust. 1 SysUBSpołU. W praktyce organ, dostrzegając w danej umowie cechy umowy zlecenia i umowy o dzieło, domaga się spełnienia obowiązku odprowadzenia składek. W takiej sytuacji (występowania w jednej umowie elementów umowy o dzieło i umowy zlecenia) judykatura wskazuje na możliwość kwalifikacji umowy metodą typologiczną, tj. poprzez rozpoznanie i wskazanie jej cech przeważających (dominujących; zob. post. SN z 12.4.2018 r., II UK 288/17, Legalis).

IV. Obowiązki i odpowiedzialność w umowie o dzieło

A. Umowa o dzieło jako umowa rezultatu

- 22 1. Umowa rezultatu.** Pogląd, że umowa o dzieło należy do tzw. zobowiązań rezultatu, należy postrzegać przez pryzmat, normującego *essentialia negotii* tej umowy, przepisu art. 627 KC, w myśl którego przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła. Będące przedmiotem zobowiązania dzieło to jest właśnie określony rezultat pracy ludzkiej, posiadający konkretny i indywidualny rezultat, a zatem w świetle tych kryteriów dzieła w rozumieniu art. 627 KC (A. Brzozowski, w: Pietrzykowski, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 326–327; *tenże*, w: System PrPryw, t. 7, 2011, s. 386–387; G. Kozieł, w: Kidyba, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 233–234; K. Zagrobelny, w: Gniewek, Machnikowski, Komentarz KC, 2014, s. 1241–1242).
- 23 2. Świadczenia w zobowiązaniach rezultatu.** Świadczenia w zobowiązaniach rezultatu polegają na osiągnięciu z góry ściśle określonego efektu w sferze zjawisk zewnętrznych. Świadczenia starannego działania znajdują zaś wyraz w działalności odpowiednio ukierunkowanej, przy czym dłużnik nie ma obowiązku wskazanego celu osiągniąć (zob. Radwański, Olejniczak, Zobowiązania, 2014, s. 45; T. Dybowski,

w: System PrCyw, t. III, cz. 1, 1981, s. 82). Chociaż pogląd ten jest zasadniczo słuszny, to jednak – w świetle poniższych uwag – sam podział pomiędzy wspomnianymi rodzajami zobowiązań nie rysuje się wyraźnie.

3. **Świadczenia w zobowiązaniach starannego działania.** W świadczeniach 24 starannego działania obowiązki dłużnika mają, co do zasady, zmierzać do zachowania należytej staranności w dążeniu do określonego skutku. W rzeczywistości jednak dłużnik zobowiązuje się do przeprowadzenia wielu czynności dla osiągnięcia rezultatu, obowiązki podjęcia poszczególnych działań wynikają zaś z obiektywnych reguł wiedzy i doświadczenia życiowego. Do spełnienia świadczenia konieczne jest rzeczywiste podjęcie takich działań, nie wystarczy, by dłużnik jedynie starał się je podjąć (zob. *M. Krajewski*, *Zobowiązania rezultatu*, s. 42 i n.). Akcentuje się również:

- 1) brak precyzyjnie określonych kryteriów rozróżnienia omawianych typów zobowiązań nie daje podstaw do przyjęcia odmiennych zasad odpowiedzialności (zob. *T. Dybowski*, w: System PrCyw, t. III, cz. 1, 1981, s. 81 i n.; *Czachórski*, *Zobowiązania*, 1994, s. 238–239), a w szczególności do uznania, iż w zobowiązaniach rezultatu dłużnik odpowiada na zasadzie ryzyka, podczas gdy w zobowiązaniach starannego działania na zasadzie winy (zob. *Z.K. Nowakowski*, *Wina i ryzyko*, s. 103 i n.; *M. Romanowski*, *Zobowiązania rezultatu*, s. 20 i n.);
- 2) każdy stosunek zobowiązaniowy stanowi w gruncie rzeczy zobowiązanie rezultatu, ponieważ zawsze efektem prawidłowo spełnionego świadczenia jest określony rezultat (*T. Dybowski*, w: System PrCyw, t. III, cz. 1, 1981, s. 83).

B. Obowiązki i odpowiedzialność przyjmującego zamówienie

1. **Obowiązek przyjmującego zamówienie.** Podstawowym obowiązkiem przyjmującego 25 zamówienie w ramach umowy o dzieło jest obowiązek zachowania się zgodnie z treścią swej powinności – spełnienia świadczenia w myśl zasady *pacta sunt servanda*, czyli **wykonania oznaczonego dzieła** (zob. *K. Zagrobelny*, w: *Gniewek, Machnikowski*, *Komentarz KC*, 2014, s. 1243; *A. Brzozowski*, w: *Pietrzykowski*, *Komentarz KC*, t. II, 2013, s. 329; *tenże*, w: System PrPryw, t. 7, 2011, s. 392–400; *G. Kozieł*, w: *Kidyba*, *Komentarz KC*, t. III, cz. 1, 2010, s. 232–236).

2. **Brak obowiązku osobistego wykonania dzieła.** Zwykle do wykonania dzieła 26 potrzebne są określone kwalifikacje. Zasadą jest brak (po stronie przyjmującego zamówienie) obowiązku osobistego wykonania dzieła, chyba że umowa stanowi inaczej lub wynika to z osobistego charakteru dzieła (np. namalowanie obrazu). Przyjmujący zamówienie ponosi jednak odpowiedzialność jak za własne działanie lub zaniechanie za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym wykonanie zobowiązania powierza (art. 474 KC).

3. **Obowiązek przechowawcy w umowie o dzieło.** Orzecznictwo wskazuje, że 27 w umowie o dzieło po stronie przyjmującego zamówienie występuje obowiązek przechowawcy odnośnie do rzeczy przekazanej, niezbędnej do wykonania dzieła (tak też *G. Kozieł*, w: *Kidyba*, *Komentarz KC*, t. III, cz. 1, 2010, s. 241, który akcentuje jednak możliwość współwystępowania także elementów zlecenia). Obowiązek ten nie zmienia zasady, że niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia materiału na wykonanie dzieła obciąża tego, kto materiał dostarczył. Niebezpieczeństwo to, jak wskazuje SN, obciąża także zamawiającego co do przedmiotów powierzonych do napraw i remontów. Jeżeli nie można mu przypisać zawinionego niedopełnienia obowiązków przechowawcy, to mimo utraty powierzonego do naprawy przedmiotu,

nie odpowiada za jego przypadkową utratę (wyr. SN z 5.2.2002 r., II CKN 894/99, OSG 2004, Nr 6, poz. 82). Umowa o oddaniu samochodu do naprawy jest umową mieszaną, do której stosować należy przepisy o umowie o dzieło (art. 627 i n. KC) i o umowie przechowania (art. 835 i n. KC). Samochód przekazany w celu wykonania w nim naprawy nie może być utożsamiany z materiałem potrzebnym na wykonanie dzieła. Nie chodzi tu o wytworzenie samochodu, a o jego naprawę, a zatem o wykonanie dzieła w zakresie już istniejącego samochodu, który spełnia swoje funkcje. Taki pojazd to w istocie rzecz, bez której dzieło nie mogłoby zostać wykonane. Ta argumentacja prowadzić musi do wniosku o braku możliwości zastosowania w tym zakresie art. 641 § 1 KC, w myśl którego niebezpieczeństwo przypadkowej utraty lub uszkodzenia materiału na wykonanie dzieła obciąża tego, kto materiału dostarczył. W myśl art. 844 § 1 KC składający może w każdym czasie żądać zwrotu rzeczy oddanej na przechowanie. Niewykonanie przez pozwanego zobowiązania w tym zakresie rodzi jego odpowiedzialność określoną w art. 471 KC (wyr. SA w Warszawie z 26.3.2013 r., I ACa 1150/12, Legalis).

- 28 4. Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie.** Odpowiedzialność przyjmującego zamówienie oparta jest na ogólnych zasadach odpowiedzialności kontraktowej, tj. na unormowaniu art. 471 i n. KC.
- 29 5. Nieosiągnięcie rezultatu a odpowiedzialność.** Problem odpowiedzialności na podstawie art. 471 i n. KC otwiera się w sytuacji, gdy przyjmujący zamówienie nie wykonał lub nie wykonał należyście dzieła. W takiej sytuacji wierzyciel może dysponować roszczeniem odszkodowawczym o naprawienie szkody. O niewykonaniu zobowiązania można mówić wtedy tylko, gdy w zachowaniu się dłużnika nie występuje nic, co odpowiadałoby spełnieniu świadczenia (wyr. SN z 27.6.2003 r., IV CKN 268/01, Legalis). Stosownie do tego wskazania w przypadku umowy o dzieło nieosiągnięcie uzgodnionego w umowie efektu stanowić będzie niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. To, czy przyczyny tego stanu rzeczy leżą po stronie dłużnika, czy wierzyciela musi natomiast podlegać ocenie poprzez odwołanie do miary staranności.
- 30 6. Przesłanki odpowiedzialności.** Aby można mówić o kontraktowej odpowiedzialności odszkodowawczej zleceniobiorcy w stosunku zlecenia, muszą zostać spełnione ogólne warunki odpowiedzialności kontraktowej, z uwzględnieniem specyfiki umowy o dzieło:
- 1) musi zaistnieć **szkoda** (w postaci *damnum emergens* lub *lucrum cessans*);
 - 2) szkoda musi być spowodowana **niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania**, czyli niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem dzieła, z zastrzeżeniem wyłączenia okoliczności, za które przyjmujący zamówienie odpowiedzialności nie ponosi;
 - 3) to spowodowanie musi oznaczać istnienie **adekwatnego związku przyczynowego** pomiędzy niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania a powstałą szkodą (zob. art. 471).
- 31 7. Ciężar dowodu.** Zamawiający nie ma obowiązku wykazania, że szkoda jest następstwem okoliczności obciążających przyjmującego zamówienie. Udowodnienie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania oraz powstanie szkody uruchamia wniosek zawarty w prawnym domniemaniu winy z art. 471 KC *in fine*.
- 32 8. Należyta staranność jako miara odpowiedzialności.** W umowie o dzieło przedmiotem zobowiązania jest osiągnięcie określonego rezultatu – dzieła. Jednak

przyczyny ewentualnego nieosiągnięcia tego rezultatu oceniane będą z uwzględnieniem art. 355 § 1 KC, który wskazuje należytą staranność dłużnika jako miarę prawidłowego wykonania zobowiązania (zob. art. 353). W płaszczyźnie odpowiedzialności zatem podział rodzajów zobowiązań staje się, na gruncie prawa polskiego, trudny do uzasadnienia, ponieważ myliłby on miarę staranności z przedmiotem świadczenia. Nie wydaje się zasadne budowanie odrębnych standardów staranności dla tzw. zobowiązań rezultatu i starannego działania. W wyr. SN z 5.2.2002 r. (II CKN 894/99, OSG 2004, Nr 6, poz. 82) słusznie wskazano, że przyjmujący zamówienie zobowiązany jest do naprawienia szkody spowodowanej niezachowaniem należytej staranności (art. 471 w zw. z art. 472 KC).

9. Brak odpowiedzialności za rezultat. Trudno zatem zaakceptować stanowisko, **33** zgodnie z którym przyjmujący zamówienie w umowie zlecenia (umowie o świadczenie usług), w odróżnieniu od umowy o dzieło, nie bierze na siebie ryzyka związanego z niepomyślnym wynikiem czynności. Jego odpowiedzialność za właściwe wykonanie umowy oparta jest na zasadzie starannego działania (art. 355 § 1 KC), podczas gdy odpowiedzialność strony przyjmującej zamówienie w umowie o dzieło „niewątpliwie jest odpowiedzialnością za rezultat” (tak nietrafnie A. Brzozowski, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2015, art. 627, Nb 7, nieprecyzyjnie powołując się na wyr. SA w Szczecinie z 29.10.2013 r., III AUa 351/13, Legalis). Zobowiązanie do osiągnięcia oznaczonego rezultatu nie jest tożsame z odpowiedzialnością za rezultat. Przyczyny jego nieosiągnięcia (art. 471 KC) są bowiem oceniane według miary staranności.

10. Umowne pojęcie winy. W zobowiązaniu wynikającym z umowy o dzieło **34** standard starannego działania jest wiążący o tyle, o ile strony nie ustalą w umowie innego pojęcia winy dłużnika poprzez odmienne od kodeksowego ustalenie standardu odpowiedzialności dłużnika, przy uwzględnieniu ograniczenia wynikającego z art. 473 § 2 KC, który stanowi, że nieważne jest zastrzeżenie, iż dłużnik nie będzie odpowiedzialny za szkodę, którą może wyrządzić wierzycielowi umyślnie (zob. art. 472 i art. 473).

11. Umowna zasada ryzyka. Jak słusznie wskazano w wyr. SN z 16.1.2013 r. **35** (II CSK 331/12, Legalis), w granicach swobody kontraktowej (art. 353¹, 473 § 1 KC) strony mogą umownie ukształtować zakres odpowiedzialności, kompensacji i rozkład ryzyka ponoszenia skutków niewykonania zobowiązania. Możliwe jest więc nawet udzielenie przez dłużnika gwarancji wykonania dzieła będącego przedmiotem umowy o dzieło, ze skutkami kształtującymi odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, w sposób charakterystyczny dla zobowiązań gwarancyjnych.

C. Obowiązki i odpowiedzialność zamawiającego

1. Obowiązek zamawiającego. Podstawowym obowiązkiem zamawiającego w ra- **36** mach umowy o dzieło jest obowiązek **zapłaty wynagrodzenia** (zob. K. Zagrobelny, w: *Gniewek, Machnikowski*, Komentarz KC, 2014, s. 1243; A. Brzozowski, w: *Pietrzykowski*, Komentarz KC, t. II, 2013, s. 329; *tenże*, w: *System PrPryw*, t. 7, 2011, s. 401–405; G. Kozieł, w: *Kidyba*, Komentarz KC, t. III, cz. 1, 2010, s. 238).

2. Płatność wynagrodzenia. Wynagrodzenie płatne jest, co do zasady, w chwili **37** oddania dzieła. Umowa może jednak w tym zakresie przewidywać odmienne postanowienia. Jeżeli natomiast umowa przewiduje częściowe oddawanie dzieł, a wynagrodzenie płatne jest za każdą część oddzielnie, wówczas płatne jest po spełnieniu każdego ze świadczeń częściowych (art. 641 § 1 i 2 KC).

[Przejdź do księgarni →](#)